

Behandelingsvoorstel voor de commissie Zorg, Cultuur en Welzijn

Onderwerp: Stand van zaken Kasteel Amerongen

Cie-datum : -

Cie-nummer: 2003ZCW19

Procedure: in GS (na Cie. Vergadering) op: -	inspraak: nee
eerdere behandeling in cie: -	op: -
in PS: nee	op:

Behandelend ambtenaar: mw. F.A.A. Huisman (ma-mi t/m do-mi) toestel: 2272
Portefeuillehouder: J.P.G. van Bergen

Sedert 1 januari 2003 is voor de Stichting Kasteel Amerongen een nieuwe fase aangebroken. Op die datum is een interimbestuur aangetreden.

Met de bijgevoegde notitie brengen wij u op de hoogte van de ontwikkelingen sindsdien.

Wordt aangeboden ter informatie.

Provincie Utrecht - voor statencommissie Zorg, Cultuur en Welzijn
Stand van zaken bij museum Kasteel Amerongen
Mei 2003

1. Ter introductie

Kasteelmuseum Amerongen behoort tot het meest waardevolle erfgoed in de provincie. Het pand, het interieur en de kasteeltuinen hebben in hoge mate hun 17e/18e eeuwse karakter behouden. Doordat het goed door de eeuwen heen voornamelijk in handen van twee families is geweest, vormen huis en interieur een duidelijke eenheid. Kasteel Amerongen geeft als geheel een prachtig beeld van de opvattingen en de allure van de 17e en 18e eeuwse Nederlandse elite. Zijn historie is mede belangrijk vanwege de lijnen naar het Huis van Oranje en de geschiedenis van ons land.

Samen met Slot Zuylen in Oud Zuylen is Kasteel Amerongen het enige museum dat een exploitatiesubsidie van de provincie ontvangt. Naast het vaste jaarlijkse subsidie zijn incidentele subsidies verstrekt uit monumentenkredieten en kredieten voor toerisme en museumbeheer.

Het personeelsbestand bestaat uit een directeur, een deeltijdconservator, secretariële en financieel-administratieve ondersteuning. Veel werk wordt verricht door vrijwilligers.

Eind jaren '90 werd duidelijk dat zich in het kasteel een aantal problemen voordeden. Het onderhoud van het hoofdgebouw en het interieur met de collectie voorwerpen liet zeer te wensen over. In het voorjaar 2002 ging het kasteelmuseum op last van de brandweer dicht. De Rijksdienst Monumentenzorg (RDMZ) en het Instituut Collectie Nederland (ICN) stelden zich toen op het standpunt dat het kasteel met spoed geheel ontruimd moest worden en dat daaraan voorafgaand een noodconservering van meerdere voorwerpen moest plaats vinden. In het najaar 2002 werd vervolgens de liquidatie van de Stichting Kasteel Amerongen (SKA) aangekondigd. Statutair is voor liquidatie de toestemming van het rijk nodig. De Staatssecretaris van Cultuur koos voor een andere benadering, namelijk een doorstart onder een interimbestuur dat een toekomstscenario ontwikkelt voor een duurzame exploitatie van het kasteelmuseum.

2. Huidige bestuurlijke en personele situatie

De SKA kent sedert 1 januari 2003 een interimbestuur voor de tijd die nodig is om de toekomst van het kasteelmuseum te veilig te stellen. Dit zo geheten Dagelijks Bestuur Kasteel Amerongen (DBKA), bestaat uit:

- . mr. B. Staal voorzitter
- . mr. Th. Bremer vice-voorzitter, supervisor Project Toekomst Kasteel Amerongen
- . drs. A. Everts secretaris
- . H. van der Veen RA penningmeester

Tevens is per 1 april 2003 toegetreden drs. U.F. Hylkema. Hij zal zich primair bezig houden met de projectorganisatie en, in nauwe samenwerking met Lagroup, met het ontwikkelen van het toekomstscenario (zie onder).

In het voormalige, teruggetreden bestuur, werden vier zetels bezet op grond van functie/kwaliteit (familie/bewoners, vriendenstichting, gemeente Amerongen). Deze kwaliteitszetels bestaan nog altijd, maar afgesproken is dat gedurende de interimperiode deze bestuursleden afzien van hun bevoegdheden.

Per 1 juni 2003 zal het DBKA ook het bestuur gaan vormen van de dochterstichting Restauratie Kasteel Amerongen.

De relatie tussen het DBKA en de Stichting Vrienden van Kasteel Amerongen is inmiddels opnieuw gedefinieerd. Gedurende de interimperiode zal de vriendenstichting zich blijven inzetten voor het kasteelmuseum en in het bijzonder proberen het kasteel in de belangstelling te houden.

De in 2002 ingestelde stuurgroep (ook wel projectgroep genoemd) kon begin 2003 worden opgeheven. Haar taak was beëindigd met het aantreden van het nieuwe bestuur, door de ingevoerde projectorganisatie en door de verlening van een ruim rijkssubsidie (zie onder).

Wat de personele bezetting betreft, door de voorgenomen liquidatie - in het najaar 2002 - zocht het merendeel van het personeel werk elders. Inmiddels is een nieuwe directeur aangesteld, vooralsnog op tijdelijke basis. Ook in secretariële en financieel-administratieve kracht is voorzien. De werving van een conservator is nog gaande. Om de waardevolle collectie niet aan haar lot over te laten is het DBKA ingegaan op het aanbod van het Erfgoedhuis Utrecht om het elementaire toezicht op de collectie voorlopig waar te nemen. Daartoe zet het Erfgoedhuis tijdelijk enige uren in van het museumconsulentschap beheer en behoud.

3. Organisatie-ontwikkeling

De complexe operatie om het kasteel in volle glorie te doen heropenen gaat onder de naam Project Toekomst Kasteel Amerongen. De projectgewijze aanpak vindt men terug in de nieuwe structuur, waarbij onder leiding van de directeur langs drie sporen wordt gewerkt:

- deelproject gebouwen
- deelproject interieur en collectie
- deelproject bos en tuinen.

Bij elk aandachtsgebied hoort een kleine beleidsadviserende kerngroep van externe deskundigen. Zij richten zich met name op visie-ontwikkeling. Daaronder hangen projectgroepen voor de uitvoerende kant van de zaak, waarbij ook experts op adhocbasis zullen aanschuiven. Op deze wijze wordt het mogelijk de inzet voor de korte termijn (restauratie) en voor de langere termijn (eindbestemming van het ensemble) op een adequate wijze te koppelen.

Tot de betrokken experts behoren uit de aard der zaak mensen uit de gelederen van de RDMZ (Rijksdienst Monumentenzorg), het ICN (Instituut Collectie Nederland), de Inspectie Cultuurbezit en Architectenbureau Van Hoogevest. Ook het Stichting Restauratie Atelier Limburg (landelijke opleidingsinstituut) en het Erfgoedhuis Utrecht leveren een bijdrage.

3. Verdere acties

Het veilig te stellen van het waardevolle ensemble en het realiseren van een duurzame exploitatie-opzet is het doel van het nieuwe bestuur. Concreet betekent dit:

* het (laten) ontwikkelen van een toekomstscenario voor het gehele complex, dus hoofdgebouw, bijgebouwen en tuin. Die toekomst begint ná een algehele restauratie en conservering van het ensemble, inclusief het interieur en de collectie van voorwerpen; tot die tijd blijft het museum gesloten;

* voor de korte termijn fondsenwerving voor de verschillende onderdelen van de restauratie en voor de lange termijn het kiezen van een financiële constructie voor een gezonde exploitatie;

* tegelijkertijd het kasteel levend houden en onder de aandacht blijven brengen, ondanks de sluiting van het museum in het hoofdgebouw.

Enkele adviesbureaus is gevraagd om een offerte voor de ontwikkeling van een *toekomstscenario*. De opdracht is inmiddels gegund aan Lagroup (Leisure & Arts Consulting bv) met als onderaannemer Hylkema Consultants b.v. Het bestuur wil ruim voor het einde van 2003 eindconclusies trekken omtrent de eindbestemming van het huidige kasteelmuseum. Op grond van het gekozen scenario zal vervolgens een ondernemingsplan worden ontwikkeld, met daarin de stapsgewijze uitwerking van het scenario.

Er wordt gewerkt aan een *visie op en plan voor* de grootscheepse *interieurrestauratie* van het kasteel (het hoofdgebouw). In de afgelopen 15 jaar zijn al diverse deelrestauraties verricht aan panden en constructies als

tuinmuren en voorplein. Met de onlangs verstrekte tweede Kanjersubsidie zullen alle tuinmuren en het casco van het poortgebouw aan de beurt komen. Daarna staan dan interieurrestauratie van hoofdgebouw en bijgebouwen op het programma. Dit is niet alleen uit technisch en logistiek oogpunt de grootste klus, maar ook uit cultuurhistorisch oogpunt. Nodig is een inhoudelijke visie op de staat waarin men interieur zal terugkeren: hoe ver terugrestaureren, bewoningsgeschiedenis hoe lang laten doorlopen, keuze tussen alleen conserveren of helemaal in oude staat terugbrengen, enz.

Parallel hieraan is een begin gemaakt met bouwhistorisch en bouwkundig onderzoek om de (on)mogelijkheden van restauratie en herinrichting te bepalen.

Het aanvankelijke *idee* om het kasteelmuseum met spoed *geheel* te *ontruimen* is voorlopig *verlaten*. Ten eerste blijkt er geen locatie te zijn die én snel beschikbaar komt én voldoet aan alle eisen van klimaatbeheersing en veiligheid. Ten tweede bestaat de hoop dat het kasteel in fasen kan worden gerestaureerd, waarbij de collectie (gedeeltelijk) in het huis zelf kan worden opgeslagen.

Een belangrijke kwestie die rechtstreeks voortvloeit uit de komende interieurrestauratie is het veiligstellen van overeengekomen *woonrechten* van enkele erfgenamen van de familie Bentinck. Dat aan deze woonrechten in het hoofdgebouw (museum) te zijner tijd een einde zal komen is al in 1977 vastgelegd. Hoogstens blijft - met het oog op de veiligheid - bewoning door de huismeester aanvaardbaar. Voor familieleden met woonrechten wordt andere huisvesting gezocht, hetzij op het terrein hetzij elders.

De *sponsorwerving* is inmiddels in volle gang. Het bestuur richt zich allereerst op de bekende fondsen, zoals bijvoorbeeld het Nationaal Restauratiefonds en het VSB-fonds, maar heeft ook daarbuiten ijzers in het vuur. Hierover zal in de loop van 2003 opening van zaken kunnen worden gegeven. In totaal is een bedrag van circa 25 mln. vereist.

Tenslotte zij vermeld dat er aandacht is voor *publiciteit en promotie* van het ensemble tijdens de sluiting van het museumgedeelte. Activiteiten in en om de tuinen, stallen en koetshuis, waaronder muziek, theater en tuinevenementen, zullen het kasteel levend houden. Het jaar 2003 staat in het teken van kasteelvrouw Margaretha Turnor, die 400 jaar geleden de wederopbouw van het door de Fransen verwoeste kasteel leidde; daarbij deinsde zij er niet voor terug tot op het dak toezicht te houden. Dejarige vriendenstichting organiseert een lezingenmiddag en een groep Amerongse kunstenaars wil een tentoonstellingsproject rond deze voortvarende vrouw te realiseren.

Verder valt te denken aan een publicatie over Kasteel Amerongen, die (tevens) bruikbaar is bij de fondsenwerving, en aan algemene publieksgerichte en educatieve projecten rondom de restauraties en de conserveringswerkzaamheden.

4. Provinciale bijdragen

Sedert het eind van de jaren '80 verstrekt de provincie een jaarlijks *exploitatie subsidie* aan de SKA. In 2003 bedraagt dit € 102.900,-. In 2002 werd met het provinciaal subsidie ongeveer 25% van de exploitatiekosten gedekt (andere inkomsten uit entreegelden, huren en pachten bijgebouwen, huwelijkssluitingen, etc.). Binnen het exploitatiesubsidie is € 36.000,- geormerkt voor het conservatorschap; een deel ervan gaat op het ogenblik naar het Erfgoedhuis Utrecht voor het waarnemen van de conservatorfunctie.

In de afgelopen jaren kreeg de SKA meerdere malen provinciale projectsubsidies, zowel voor deelrestauraties van gebouwen als voor museale activiteiten. Het meest recente museaal *projectsubsidie* geldt de *noodconservering* van een aantal voorwerpen die in zo'n slecht staat verkeren dat zij niet kunnen worden uitgeplaatst. Hiervoor werd ten laste van het Museumkrediet 2002/2003 in totaal € 98.298,- beschikbaar gesteld. Ten tijde van de besluitvorming daarover gingen de betrokken deskundigen van RDMZ en ICN er vanuit dat het kasteel in allerijl moest worden ontruimd nadat het op last van brandweer was gesloten. Zoals al opgemerkt in paragraaf 3. zijn de opvattingen op dit punt veranderd. De noodconservering schuift daarmee op tot het plan voor de interieurrestauratie klaar is.

In de *POR Culturele Infrastructuur/onderdeel cultureel erfgoed* is verder een restantbedrag van € 25.000,- gereserveerd voor een mogelijke provinciale bijdrage.

In het *Coalitie-akkoord 2003-2007* tenslotte staat een reservering van 10% van de restauratiekosten opgenomen, met vooralsnog een maximum van € 3 mln. Deze vroegtijdige duidelijkheid over de provinciale inzet vergroot de kans op een succesvolle sponsorwerving. Het eindresultaat zal zijn de restauratie van het interieur, de collectievoorwerpen, en de laatste fase van de gebouwenrestauratie.